

ՓԻՏԱԿ

ՇԱԲԱԹ ԱԹԵՐԹ

Դիտակը Չոբեգաբի օրերը պիտի հրատարակուի :
 Բաժնորդագրութեան տեղն է Ակոբեան-Սան Վերի
 յարկ քիւ 5 :

Տարեկան զին երեք Մէհիս ռ. 60
 Վեցամսեայ մեկուկէս » 30
 Հասք փր. 50

Ա. ՏԱՐԻ 1870 ՆՈՅԵՄԲԵՐ 25 ԹԻՒ 37

Ա. 27.

Դիտակայ յաջողութեանը և անընդհատ շա-
 րունակութեանը համար, Մեծարգոյ բարեկա-
 մաց շատերուն կողմանէ բանիւ և արդեամբ
 արտայայտեալ ջերմ բաղձանքներն ու թախան-
 ձանքները կը քաջալերեն զմեզ մեր ընթացքին
 մէջ անխափան յարատեւել և առաջարկեալ յա-
 ռաջադիմական նորոգ կարգադրութիւններն
 ըստ խոստման մեր գործադրել, որն որ ինչ-
 պէս որ արդէն բաժնէինք, նոր տարւոյս սկիզ-
 բէն սկսեալ պիտի ընենք :

Արդ ներկայիւս կը փութանք հրապարակաւ
 յայտնել մեր շնորհակալութիւնը մեզի բարեօր-
 բաբար աջակցող և ձեռնադրող մեծապատիւ բա-
 րեկամաց մեր, միանգամայն վստահ լինելով
 որ, և այլք բազումք պիտի յօժարին նոյն քա-
 ջալերիչ աջակցութիւնը մեզմէ չխանայել մեր
 այս դժնդակ բայց ազդօղուն ձեռնարկութեա-
 նը մէջ : Անձկանօք կսպասենք մնացած տեղե-

րէն մեզի տրուելիք պատասխաններուն անյա-
 պաղ առ մեզ ժամանելուն :

Պատուելի Խմբագիր Դիտակի .

Մօտերս ընտանիքս փոխադրելու համար Ռօ-
 տտոդոյ դացի, և չորս շաբաթներու չափ հոն
 կեցայ :

Իմ զգացած ուրախութիւնս մեծ եղաւ, եր-
 բոր տեսայ թէ հոն տեղի եղբայրները և Բոյ-
 րերը մեծ համակրութեամբ և սիրով ընդունե-
 ցին զիս, և փոխադարձ այցելութիւններով
 զիրար յարգեցինք :

Կը խնդրեմ որ իմ շնորհակալութիւնս այն
 տեղի Աւետարանական ժողովուրդին հրատա-
 րակէք ձեր պատուական Դիտակին միջոցով :

Ա.Բ.Ս.ՀԱՄ. Դ. ՊՈԻՆՏԱՆԵԱՆ

Ա. 27. ԱՅԻՆ ՅԱՌԱՋԱԴԻՄՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՅԸ

Մեր ազգը այժմ բարոյական և իմացական ցա-
 ւալի վիճակ մը ունենալը զգացողներ դանուե-
 լուն վատահ ենք : Ասոնք ազգին ապագային

վրայ չըմտութեամբ և ահով պատած կըխորհին . և կը ցանկան զայն բարեկարգել , բայց իրենց աս փափաքին ապահովութեամբ և ստուգապէս հասնելու համար՝ ինչ և ինչպէս ճամբայ բռնելու են , ասոր մէջ չփոթած ըլլալով , լքած և շուարած են : Ասանկներուն լուրջ ուշադրութեանը արժանի է Մօնթկոմերիի տըւած սա վկայութիւնը : «Կը հաւատամ թէ , կըսէ աս երևելի անձը , «ընկերութեան կամ ազգին ամբողջ կազմութիւնը՝ բարեկարգել և գերազանցելու մէջ , ոչ մէկ դրութիւն մը կըրնայ , յաջորդաբար լաւ դաստիարակուած , խոհուն Գրիստոնեայ մայրեր հասցնող դրութեան մը կէսին չափ արդիւնաւոր ըլլալ , Բարեկարգութեան համար թէ՛ քաղաքագետներուն հաստատուն օրէնքները և թէ՛ անտուածաբաններուն տուած դասերը , շատ տկար միջոցներ կամ գործիքներ են . եթէ զանոնք՝ այն սրբապետ , ամենազգու մայրական հանճարին աշխուժութեանը և սիրոյն հետ բաղդատենք » : Ուստի , եղբայրք , ամէնքս ալ , մեր կարողութեան և պատեհութեան չափովը աշխատինք և օգնենք որ ազգերնու մէջ բարեպաշտ , դաստիարակեալ մայրեր հասցնող կըթարանները ճոխանան և բազմանան : Ասոնկ հանդամանքի աէր մայրերու երբ որ արժանանայ ազգերնիս , անոնց գերազանց ազգեցութեամբը սրբութեան , արգարութեան և առաքինութեան սկզբունքները տպաւորելով բոլորիքին շարուած Հայերուն և Հայահիւներուն մատխաշ մտացը վրայ ան ատեն ազգին ամբողջ մարմնոյն զանգուածը կը կերպարանափոխուի , կուղղուի ու կը նորոգուի և խաղաղութիւն , յաջորդութիւն խոստացող բարեկարգութիւնը ձեռք կը բերէ :

Ղալաթիա

Ա. Շ. ԱՍՍՏՈՒՐԵԱՆ

ՀՈՒՒԼԵՐԻ ՆԱԽԱԿ

Այս նամակը՝ որոյ հայերէն թարգմանութիւնը վերջին թիւերնու մէջ դրած էինք , օյս

պէս տպեալ ձեռքերնիս ունենանուս համար շատ ուրախ ենք , և կերելի թէ շատ անգամ պէտք պիտի ունենանք անոր մէջէն վկայութեան համար պարբերութիւններ յառաջ բերելու : Մենք առ այժմ՝ չենք ուզեր այդ նամակին ամէն մէկ կէտերուն վրայ քննադատութիւն ընել , բայց մէկ կէտ մը կայ որ չենք կըրնար լուրջութեամբ անցնիլ , որ անարկոյս չունինք թէ ամէն ընթերցողաց ուշադրութեանն ալ զարկած ըլլալու է : — Մ. Հուլիսը երեք բարեհամբաւ երևելի անձինք բոլոր աշխարհի առջև հրապարակաւ ստախօս , դաւաճան և նենգամիտ կը հրատարակէ , որոց ակնածելի անունները՝ Գրիստոնէական շրջանին մէջ բնորոշ տարիներէ՝ ի վեր՝ ճանչցուած և վկայուած է իբրև առաջին կարգի առաքինի և քրիստոնեայ անձինք , բայց բոսած սուտերնուն գէթ մէկ հատը չնշարակէր որ , ընթերցողք ալ պատեհութիւն ունենան դատումնին ընելու : Սրբեօք այն պաշտօնէ ինկած ծերունի Միսիոնարը հիմա նոր սկսեր է այդ ծամածռեալ և քաշքռութեամբ Սուտերը խօսելու կամ յառաջմանէ ի վերատանկ կընէր՝ երբոր նա ալ այն ակնարկեալ Սուրբերուն շրջանին մէջ նոյն համարումով և նոյն համբաւով կը գործէր : Նմանապէս Մ. Պ. արդեօք հիմա աս խնդրոյն մէջ է որ «Ծուռ պատմութիւններ» հրատարակելու վաղութիւնը յանձն առաւ , կամ միշտ իր սովորութիւնն էր այնպէս ընել : Սակայն այն նշաւակած վաճառականին համար բան մը չենք հարցունէր , քանզի անոր յանցանքը արդէն իր ծննդեանը մէջ է :

Առանց իր քրածք նշանակելու , յոկ ընդհանաք սոճով մը իր ընկերը հրապարակաւ խորհրդաւճառ և անտխօս հրատարակելը՝ Աստուծոյ ու մարգոց առջև մարտի խիղճ պահել տենչացող հաւատացեալի գործք է : Ընկերը չարախօսելուն մէջ ասիկա ամենէն անգղութ կերպն է : Իր փողմանէ առելի պատուաւոր և

մասամբ քրիստոնէականաց եղած պիտի ըլլար եթէ այն ժամածռեալ սուտեր են քսած բաները վաստիւք ցուցնէր, և թողար որ այդ դատակնիքը հասարակաց ատենը տար անոնց հետեւը քրիստոնէականաց հետեւը :

Հիմա հասարակաց ատենը դիտէ որ այդ բարի և հասարակաց բարիքին անձնանուէր մարդիկը կոչու սուտեր խօսեր են այլոց պատիւը արատաւորելու գործքեր ըրեր են դաւաճանական դիտմամբ շրջաբերականներ հրատարակեր են բոլոր շգիտեր թէ ինչ բանի մէջ և ինտոր : Բայց հոս մեր նպատակը այդ չարախօսեալ անձանց պատիւը պաշտպանել չէ, այդ բանը եթէ հարկ սեպեն իրենք կրնան ընել :

Մենք պարզապէս կուղենք որ իրողութիւնը երևան գայ և թող հասարակութիւնը բանը դատէ :

Միտինար մը հրապարակաւ բոլոր քրիստոնէական աշխարհին առջև դայլ բազմաշխատ և ծերունի Միտինար մը կը չարախօսէ իբրև կոչու սուտեր հնարող թշնամի մը, որոյ բանիւ և արդեամբ կատարած աշխատութիւնները դարձեալ Միտինարը իրենք շատ անգամ մեծամեծ գովեստներով մեղի ջատաղոված են : Արդեօք ինչ բանէ ծագած է աս հակաս և մէկ մէկու հակառակ վկայութիւնները : . . .

Թերևս ուրիշ ատեն մը աս կէտն ալ կը բացատրենք :

Արդեօք ասանկ հրատարակութիւն մը տեղացի պաշտօնեայ մը ըրած ըլլար, որ աստիճան արհամարհանօք պիտի հռչակուէր և դատապարտուէր, բայց հիմա ընողը վերի դասէն է . . . :

Ժամանակաւ համբաւաւոր հեղինակ մը՝ որ քաղաքավարական կանոններու վրայ գիրք մը հրատարակած է եղեր, օր մը Սեղանի վրայ ճաշած ատենը միտին ոսկորները համով է եղեր ըսելով կը կրծէ :

Տղայ մը կամաց մը իրեն մօտենալով ակնհայտ վրձն ալիւնք կը քսէ :

Վարժապետ դուռն քաղաքավարութեան գիրքին մէջ գրած են թէ սեղանի վրայ ոսկոր ծծելը մեծ անքաղաքավարութիւն է, բայց աս հա նոյնը դուռն կրնես : Նա կը պատասխանէ թէ՝ որդեակ ես այնպէս գրեցի որ ուրիշները չընեն, որպէս զի բոլորը ինծի մնայ : Կերևի թէ մեր բարեկամներուն միտքն ալ ճիշտ ասոր պէս է, երբոր կահաւորեն տեղացի եղբայրները որ եղած բաներուն վրայ լուծութիւն պահեն և հրատարակ չհանեն, որպէս զի բոլոր ասպարէզը առանձին իրենց մնայ :

ԱՄԵՆԱՒԵՏ ՆՄԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ձուարճայի դէպք մը պատահած է, Պօէք անուն Գերմանացի նուագաժողի մը, որն որ Պերլինի մէջ շատ անուանի էր : Այս անձը հաղարաւոր ուրիշներուն հետ կերամէրկըն դաշած էր մեծ երաժշտական հանդէսի մը, որ ամէն տասը տարին անգամ մը կը հաւաքուէին :

Երբ հանդէսին տեղը հասաւ, տեսաւ որ հասարակութիւնը մեծ յարգանք և պատուով իր վրայ կնայէին : Ամէն կողմէն շշուշներով զինքը կողմունէին, ուր որ կերթար հանդիսականք պատուով զինքը բարեւէին ի դատ, իրենց բարեկամացն ալ նշան կուտային :

Առաջին անգամ չէր հասկնար թէ ինչ էր այն դէպի իրեն ցուցուած անհամական ցոյցերուն պատճառն, սակայն վերջապէս յիշեց թէ Միւնիխէն անցած Ժամանակը, իրեն ըսած էին որ՝ թէ ձեռով և թէ կերպարանքով ճշդիւ կը նմանէր Պալէրիայի թաղաւորին, որ շատ չանցած լսեց որ կրսէին իրեն Ձեր վեհախառնութիւնը և այլն : Իր բոլոր ջանքը ունայն եղաւ հաստատելու թէ ինք ոչ միայն Պալէրիայի թաղաւորը չէ, այլ Մերի եղբորներուն մէկ ողորմելի երաժիտն է : Ժողովուրդը կը պնդէր թէ բուն թաղաւորն ինքն է, բայց Նորին վե-

համառութիւնը ծպտեալ կերպով կուզէ՝ ճամբորդել որ նեղութիւն մը չի գայ իրեն։ Այս կարծեցեալ իշխանը, շուտով հասկըցաւ թէ գըլուխը թագ ունեցող անձը ինչ նեղութիւն որ ունի, ան գըլուխը չեղած ատենն ալ նոյնը պիտի ունենայ։

Մօտակայ գիւղը երթալու համար կառք մը կուգէր վարձել ընկեր ճանապարհորդի մը հետ, որն որ իբր նորին գործակատարն ճանչցուած էր։ Այս ճամբան ձեռք առաւ շարունակ իրեն ընծայուած պատիւէն անդառուելու համար, կառքը հեծնելէն վերջը հարցուց թէ ինչ էր իւր պարտքն, «Բան մը չեմ կրնար բտել», պատասխանեց կառապանը խոնարհ նայուածքով մը, «ինչ որ Ձեր վեհափառութիւնը կու տայ», անիկա է գինը։ «Ես թագաւորը չեմ մարդկանցէջ Հէր Պօէք, «ըսէ ինծի թէ ինչ պիտի վճարեմ»։ «Ձեր վեհափառութիւնը կը կարծէ թէ մենք չենք ճանչնար զձեզ, պատասխանեց կառապանը, «ուրեմն ալէկ եթէ ես գին պիտի կտրեմ 200 կուլտին, որ թագաւորի վայել եղած գինն է (ըսաւ կառապանը)։ Խեղճ նուազածուն իր խելքը կորսնցուցած անձեալ, ըսաւ, «քեզի կըսեմ թէ ես Պալէրիայի թագաւորն չեմ և ոչ ալ ուրիշ երկրի մը թագաւորը, ուստի ըսէ ինծի ճիշդ գինը։

Կառապանը խոփոռ և տրամեալ դիմօք հասարակ դինը առաւ, այսինքն իր յուսացածին մէկ ըսաներորդմասը. բտելով թէ «գիտեմ որ դուն Պալէրիայի թագաւորն ես»։

Դարձեալ գիւղը մտնելու ատեն ճանապարհորդը Պալէրիայի պահապան զօրաց մէկուն հանդիպեցաւ որ անմիջապէս ողջունեց զինքը իր հրացանաւն, Հէր Պօէք իրեն մօտենալով ըսաւ, «Ժողովուրդը զիս Պալէրիայի թագաւորն կը կարծէ, կը խնդրեմ ըսես անոնց որ ես չեմ»։ «Բարի, պատասխանեց զինուորն, եթէ Ձեր վեհափառութիւնը կուզէ որ այնպէս ընեմ, քանզի գիտեմ որ գաղտնի ճամբորդել կուզէք»։

Հաւատացէք որ ես այն չեմ պատասխանեց խեղճը, «ուրեմն Խաւմունք մը ըլլալու է պատասխանեց զինուորը զարմացմամբ և ըսաւ, «ուրեմն դուն անշուշտ Բիրին Օթթօ ըլլալու ես»։

Խեղճ ճանապարհորդը յուսահատելով որ պիտի չի կարենայ ժողովուրդը համոզել, թէ այն արիւնը իր երեկաց մէջ չէ հոսած, աճապարեւելով թողուց այն տեղը ուր պիտի բռնադատէին իւր գըլուխը թագ մը դնել։

ՅԱՒԱԼԻ ԴԵՊՔ ՄԸ

Արդարեւ աշհարհիս մէջ պատահած այլ և այլ ճախորդ դէպքերը ընդհանրապէս այլոց կամ ապագայից դատ մ'ըլլալու վախճանն ունին կամ կրնան ունենալ. Սակայն չենք գիտեր անակնկալ և յանկարծական արկածից և պատահարաց համար ինչ բացատրութիւն կրնանք տալ որ ամենայնիւ 'ի փաստ մարդկութեան տեղի կուտենան։

1870, ը տխուր տեսարան մը բացաւ նաեւ քաղաքիս մէջ, տեսարան մը որ այնչափ ցաւալի է, որչափ չար իւր հետեւանքները։ Հոկտեմբեր մէկին հինգշաբթի օր ժամը երեկոյեան իննին միջոցները, քաղաքէս կարգ մը խանութպաններ վեց ժամու չափ հեռի Ապտալ ըսուած գեղն տօնավաճառի երթալու նպատակաւ, մակոյկով մը ճամբայ կեննէն։ Յանկարծ ահագին փոթորիկի մը բռնուելով, սաստիկ կ'ալեկոծին. և քիչ ժամանակուան մէջ մակոյկը ընկղմելով, մէջի ճանապարհորդք, ճանն ու մէկ հոգիք, ալեաց տակ անյարիր կ'թաղուին. որոց գիակները երեք օր ետքը ծովեզերքէն դուրսուեցան, ընկղմած տեղերնէն երեք ժամաւ հեռի այլ և այլ տեղուանք ուրիւռեալ, խեղդուողներէն վեցն Հայ էին, չորսն Յոյն, մէկը Տաճիկ։

Այս կենաց ամենադառն կորուստէն զատ, նաեւ 30,000 դահեկանի ապրանք և ստակ կորուսեցաւ այն սոսկալի ալեկոծութեան մէջ։

ցառալին այն է աստաւը՝ որ այս մարդիկներէն
գրեթէ ամենքն ալ ընտանեայն տէրը լիւրով ։
նոցմարդերը արդէ թշուառութեան ծանր լծոյն
տակ կր հեծեն ։

Орскі 9. Іюльскі 1870

ፊ.ጊ.ፊ.ህ.ሄ.ፍ.በ.ፊ.ፋ.ፊ.

Հայ Աւետարանականաց Ազգայեաց Բարձրապատիւ Յակոբ Էփէնտին անցեալ ամսոյ 23 ին Ուրբաթ երեկոյ ողջամբ քաղաքս Ժամանեց, և հետեւեալ Կիրակիէ օրը Եկեղեցւոյ մէջ՝ ուրիշ տեղեր իւր տեսած և լսած բաներուն վրայով համառօտ պատմութիւն մը բրաւ, որով բոլոր ունկնդիրները անպատմելի ուրախութեամբ լեցուցուց: Երկուշաբթի տեղոյս Վալի Փաշային այցելութեան գնաց, որնոր շատ սիրով և պատուով ընդունելութիւն քրաւ և մէկ ժամի չափ առանձին տեսակցութիւն ըրին: Նոյն օրն ազգային յառաջնորդարանն ալ այցելութիւն քրաւ: Զորեքշաբթի տեղոյս Աւետարանականաց գործերովը զբաղեցաւ, և ազգային Ժողովի մը կազմուելուն նաև երեցի մը անհրաժեշտ կարևորութեանը նկատմամբ խօսեցաւ ժողովուրդին և անմիջապէս ի գործ դրուեցաւ: Հինգշաբթի դարձեալ Վալի Փաշային, քով գնաց Աւետարանականաց քանի մը գործերուն համար, Մասնաւորապէս տէրութեան Ժողովներուն մէջ Աւետարանականներէն անդամ ընդունուելու նկատմամբ խնդրագիր մը մատուց Վալի Փաշային, Վալի Փաշան իրօտացաւ գործագրել և կը յուսանք որ պիտի զանց չընէ: Բարձրապատիւ Յակոբ Էփէնտին եօթը օր կենալով 30 ին տեղէս մեկնեցաւ դէպի Գեղի ուրկէ Խարբերդ պիտի ուղևորի:

Ի՞նչ խնդրեմք հայտերկանող գրութիւննիս Դի-
տակայ մէկ անկիւնը զետեղելու շնորհքը ընէք :

Կարին 5/17 Նոյեմբեր 1870

ՓՈՐՁԵՍԱԼԻ ԿԻԿԻՆ ՓՈՐՁԵԼԻ
ՅԻՄԱՐՈՒԹԻՒՆ Է
Այս տարուան Իւլի թանական ժողովին գործ-
քերուէն և անո՞ւ քայլերուն վրայ շնորհակա-
նութիւն լինէ՞լ զի թէ մամէն տեղւոյ թա-
գաւորէր Եկեղեցին կարծեց և հաւատաց թէ
ալ Միսինկարաց անողտկալի և ձանձրացուցիչ
վարմունքներէն և լուծերէն զերծ աւելակար-
ծեց թէ ալ խռովութեանց և վեճերու առիթ
տուող արգելքները վերցան և կը կարծէր թէ
ալ Եկեղեցիին ժամանակը եկաւ հասաւ որ
հանգստութեամբ շունչ մը առնելով յառաջ
պիտի ելլայ, ալ Եկեղեցին տէր է իր խոր-
հուրդներուն և որոշումներուն, բայց շատ խա-
բուած է եղեր և ճակատին Մր. Բարսեղ Եկե-
ղեցեաց վրայ տիրակալութիւն և իր ձեռքը ե-
ղած մէկ երկու կտոր սնկիով Եկեղեցեացի-
րանունքը ոտնակոխ քնելու քօլով ջանքերը կը
գործածէ և ինքը կը մնայ թէ Մենք միւլ-
թիւն չենք ձանչնար Իւլ թանական ժողովին
որոշումները խարդախութեամբ և անոնց պայ-
մանի օգնութիւն չենք կրնար ընել, Հիմա ալ
թող Եկեղեցին և անոր խեղճ խորհրդականնե-
րը բաներնին գործերնին ձգեն, և ցորէկուան
գործի ժամանակները մտատանջութիւնով և
գիշերուան ժամերն ալ ճրագին առջևը Մր.
Բարսեղին հնարած հաղորդմէկ արգելքնե-
րուն և պայմաններուն վրայ խորհին, Մենք
կատարելապէս համոզուած եմք որ Մր. Բարսեղ
Աւետարանին գործին արգելքները հանելու
և իր հակողութեան ստալ եղած ժողովուրդը
հարստահարելու և տանջելու ու փոստի ունեցած
զօրութիւնները տկարացնելու համար տեղ-
ծուած է, և ինքը ան բաները ընելով կրնայ եր-
ջանիլ ու հանգիստ ըլլալ, ի նշու համար է որ այս
կողմի Եկեղեցիները չեն անի որ չինութիւն չեն
առնել, ի նշու համար է որ Եկեղեցիները հող և
որ չեն ըլլար, պատճառը ալ է որ յիշեալ Մի-
սիսնարին ամէն ամիս և ամէն տարի հանած

պայմաններում և արդեքներում միայն խորհե-
լէն ժամանակէն ունենալով հոգևոր կեանքի
վրայ խորհելու պարագայ տեղը խորհելով և
հոգնելով զօրութիւններն կրմաշէ և մինչև որ
Աւետարանին այս մեծ արդեքը մէջ տեղէն չը
վերնայ եկեղեցին ալ հոգևոր կեանք պիտի
չստանայ, տասը տասնուհինգ տարի է որ այս
Միաբնակարար այս սահմանները խրկուած է և
մէկ քանի շնչին ոսկիի կը քորներու համար
Աւետարանին դործին մեծ արդեք եղած է
Շնորհակալ եմք Տէրոյմէ որ աս մարդը եկեղե-
ցիներուն համատարածութեանը կամ Տաճկաստանի
մէջ Աւետարանի քորողութեան սկիզբը եկած
չէ որովհետեւ կատարելապէս վստահ եմք որ ոչ
մէկ եկեղեցի մը պիտի հաստատուէր և ոչ
ալ Աւետարանը ոտք մը տեղ յառաջ պիտի եր-
թար Տաճկաստանի մէջ:

Այս բաներուն վրայով խորին ցաւ զգալով ե-
րեք եկեղեցիներ միացած քանիցս անգամ ծանր
գանդատներ ըրին Պօլոյ Միշինին կարծելով
թէ կարեկից և նախանձաւոր են, բայց իրենց
ազադակները անլսելի եղան, ասիայի վստահ
եմք որ այն ազադակները զօրութեանց Տէրոյն
ականջին հասան:

Հայ Աւետ. եկեղեցւոյն
մէջ Անդամը

Խմբագիր.
Ս. մասիոյ երկու Ս. եկեղեցեաց արծաթեղէն
անօթներուն Գեր. Առաջնորդ Եղեւսեանի ձե-
ռօք կեդրոնական Դպրոց մը հիմնելու նկատ
մամբ հալուի կամ ծախուիլը մեծ խռովու-
թեան մը առիթ եղած էր. Հոկ. 7 էն ի վեր
և փունջ իր 641—642 թիւերուն մէջ, չեմ
դիտեր այլաբանօրէն թէ վիպասանօրէն արծա-
դանք տուած էր իր մեծ բարերարին ձայնին:

Արդ մենք այս խնդրոյն վրայ համարակու-
թեան ճիշդ դաշտի վրայ աստիճան և փունջի
ալ պատշաճ հասցելին ներկայացնելու մտքով
կը մտածուէր մեր երկառու դրութիւնը ձեր ան-

գողութ և ճշմարտութեամբ Դիտակայ մէջ հրա-
տարակէնիդ խնդրել, որոյ ութամեայ չիլա-
նը լաւ կերպով մասաց իր անաչառ սիրտնու
ուզին:

Հոկ. 7 օր երեքշաբթի որ տեղւոյն բաղարն
է, Եղեւսեան իր մտքին յղացած խորհուրդը
երկնեց հետեւեալ կերպով:

Քաղաքիս վսեմ. Կուսակալէն վարպետու-
թեամբ երկու զինուոր կառնէ և առանց մէկու
մը իմացնելու երկու եկեղեցեաց արծաթեայ
անօթները, որը կուտնելով որը քակելով կը
ժողվէ և պարկերու մէջ լեցնելով կը տանի իր
ուղած տեղը կը դետեղէ. ջանքանք ըսելու
թէ հետը երեք երեսփոխան ալ կառնէ բայց
անոնք ինչ կրնան ընել որոնք անդիտութեամբ
այս ծուղակին մէջ ինկած են, նա՛, ասոնցմէ
աւելի մեծ բանակի ունէր զոր 20 օրգանաց
չաթալ չէրիք. ժամկոչ մը կը կրէր հաղիւ:

Իրիկունը եղերութիւնը իմացուեցաւ, և հա-
սարակութիւնը իր կողմէն Ջ. Կ. Աղան ղրկեց,
որ երթայ իր նպատակը հասկնայ, (քանի մը
չաթաթ առաջ ալ բոլոր պղինձները ժողված
էր առանց հասարակութեան ընդգիծութիւն
մը տեսնելու քանզի լաւ գիտէին անոնց ում
պէտ ըլլալը) բայց նա՛ ծաղրական սրտաւ
խաններով հեղեղէն վերջը կըսէ, կեդրոնա-
կան դպրոցի համար ինծի ստակ պէտք է, ո-
րով յիշեալ Աղան կը սրտասխանէ, մենք ա-
մէն մէկերնիս ըստ ձեր տրամադրութեան մէկ
մէկ գումար գրուեցանք ու ստորագրեցինք և
նա չբաւելով, պղինձները ժողվեցիր, Ուստի
զոնէ մինչև առաւուր սպասէ, որ խորհինք ու
անօրէնութիւն մը կրնենք, և Եղեւսեան մին-
չև առաւուր սպասել կը խոստանայ, և ապա կը
մեկնին:

Մեկնելէն յետոյ երկու ոսկերիչ և երկու զի-
նուոր ալ հետը կտոր կտոր կրնէ և բաւական ալ
կը հալեցնէ: Առտուն հասարակութիւնը տեսաւ
որ ճար չկայ, վաղեց տեղւոյս վսեմ. Կուսա-

[illegible]

ԽԱՆԴԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Երբ ամենայն անձկանօք արիւնահեղութեանց վախճան և խաղաղութեան աւետում կսպասուէր, շաբթօս սկսան պատերազմական շանթերը վերստին: անձեղի շառաչմամբ հարուածել, Հեռագրալուրք՝ թանկագին կենաց հազարներով նահատակումը, անգաղար կը գուժեն: Փարիզի մէջ փակեալ և կաշկանդեալ զորաց համբերութեան չափը լեցուելով, դիգուած ուղիներու պէս սկսան դուրս գլուխթալ և բան ջնկառելով զայրագին յորձակումներ ընել: Կարծես թէ կենաց արժէք չկայ կամ իսպառ ջնջուեր է, վրայ ելնողը անխնայ ջարդկուտայ, Շիտակը պատմութեանց էջերուն մէջ դարձուս պանծալի պարծանացը վրայ մեծկակ կեդոտ մը պիտի ըլլայ առ պատերազմը:

— Դեկտեմբեր 1 թուականաւ Բրուսիական
Հեռագրաւուր մը կըսէ թէ, Նախընթաց օրուան
կատաղի ցարձակման մէջ Գաղղիացիք այնքան
բազմաթիւ մեռեալ և վիրաւոր ունեցան որ
հարկադրեցան քանի մը ժամ զինադադար
ինչրեւ, որպէս զի կարենան իրենց մեռելները
թաղել և վիրաւորեալները վերջընել, և բա-
զում ալ գերի տուած են, Բայց Բրուսիացոց
կտրուադր բաղդադամբ շատ քիչ կրներկայա-

[illegible]

— Թուրէն հաղորդեաճ լուրերը ասկէ բաւական տարրեր վընկադանդրեն : Անոնք կը հաստատեն թէ այս : լերձին յարձակումներուն մէջ յաւէտ Գաղղիացիք վրայ ելած են : Եւ թէ պէտ կը խոստովանին թէ չար մարդ կողոսծած են : Բայց թշնամիին կրօնսաճը մերինէն խնատ չատէր : Կրսնն : Բնական գերիւն : Թնդանթ ալ պաշտմնն : Դեկտեմբեր մեկին մարտին մէջ 15 գերի առած են : Եւ մեկ թնդանթ : Եւ մեկ

«...Շատերը այնպէս էլը փարձեն թէ այս վերջի յանկարծական և կատաղի յարձակութիւնները, Փարիզի ներքին կացութեանը վրայ չարագուշակ նշաններ են: Պաշարի և ուսելիքներու մասին մեծ նեղութիւն տեսնուի: Բնագործ մուկերն ալ ռուսեր սկսած են, կ'ըսեն, ըսցց մենք այդ լուրին չենք հաստատար: Բայց, միայն իմ

—Գերմանացւոց կադրութիւնն ալ շատ դառն
և անտանելի իրենկադրագրութի : Հիւանդու-
թիւնները խիստ շատցած և տարածուած են ,
կըսեն , ցուրտն ու խոնավութիւնը շատ կը
մնասեն զօրքը , նոյն ատենը անոնք ալ պաշա-
րէն նեղած ինչ կը քաշեն :

1856 թ. դաշնադրու-
 թեան խնդիրը բարեկամությն և խաղաղաօրոյա-
 բար վերջանալուն յոյն զորքան զոր հաւելնաց-
 հրապիտանալարկան՝ փոքրիկ գործարութեան,
 երեսի թեւ Անդրիա հաւանեցաւ ինչպէս և
 Ուստիալ Կորնաթի իշխանին խորհրդան-
 վիի տուած պատանխանին մէջ գործածած ո-
 ճը խիստ չափաւորեալ է իսկ երկու փողման
 բռնած խաղաղաօրոյական ընդացքի ու քաղա-

քանութիւնը, խնդրոյն խաղաղութեամբ վերջանալուն մեծ յոյս կուտայ : — Կարիպալտիի բռնած ընթացքին դէմ ծանր կերպով գանգատներ կ'ըլլան Գաղղիական լրագրաց մէջ : Կը հարցընեն առ ժամանակեայ կառավարութեան և կուզեն գիտնալ թէ, այս անձին Գաղղիա գալով բանակի մը գլուխ անցնելուն մէջ պաշտօնն ու նպատակը ինչ է : Նա, կ'ըսեն, մեր հասկցածէն տարբեր և իրեն վերաբերութիւն չունեցող խնդիրներու և գործերու ձեռք զարկած է : Ճիշդիւ չեկեղեցականները կը նեղէ և կը հարստահարէ և անոնց ամէն կերպ չարիք և վնաս կը հասցընէ : Շատերուն տունը տեղը, վանքերը կողոպտել տըլաւ և անտանգական վանեց, և շատերն ալ բանտարկութեան մատնեց, կարծես թէ, կըսեն Գաղղիա եկեր է ճիշդիւ թիւերը հալածելու համար, երբոր իր պաշտօնը բաճարձակապէս զինուորական է և եկեղեցականաց խնդիրներուն հետ բնաւ բան չունի : — Այս օրերս Գաղղիացւոց կողմանէ Պապին քաղաքական իշխանութիւնը ձեռքէն երթալուն դէմ կարեկցական արտայայտութիւններ կ'ըլլան, և յոյսեր կը ցուցընեն թէ Գաղղիա պիտի նպաստէ իրեն զանիկա վերստին ձեռք ձգելու մէջ, բայց շատերը այնպէս կը կարծեն թէ աս բանը սոսկ կեղծապատիր ցոյց մի է, իրական ու ճշմարիտ իմաստ մը չունի : Շիտա կը մեր կարծիքն ալ այդ պէս է :

— Պատերազմին դաշտէն այս չաթթուան վերջին լուրերը գարձեալ սոսկալի կերպով իրարու հակառակ են, անանկ որ հոս մեր կողմանէ բուն իրողութիւնները եղածին պէս գիտենք կարծելը, պարզապէս անձնախաբ լինել է : Դեկտեմբեր երկու թուականաւ թուրքն խրկուած պաշտօնական հեռագրութիւնը մը կը հաստատէ թէ Նոյեմբեր 30-ին ըրած յարձակումին յաղթանակաւ պարսկուհեաւ, 20 հազարնոց հեծելազօրաց Գերմանական բանակի

մը հետ դէմ առ դէմ, հրացան հրացանի ճակատամարտելով, երեք երեքի դիմը ձեռքերնէն առին և իրենք հաստատուեցան : Այս մարտին մէջ մեռեալ վիրաւոր բաւական կորուստ ունեցանք, բայց թշնամիին կորուստը անհաշուելի է, կըսէ Հեռագրաւորը, որ ատեն բաւ թաւ ճիշդ նոյն բանը կըսէ հակառակ կողմէն եկած լուրն ալ, ի նպաստ իւր կողմին : — Դեկտեմբեր 3 թուականաւ թագաւորը թագուհին կը հեռագրէ, թրէսքոյի հրամանատարութեան տակ եղած դուռդը 7 թիւդա նօթ և 1700 զքերի առաւ, որոց մէջ կային 17 կամ 20 պաշտօնատարք :

ՄԱԹԻԼՏ ԿԱՄ ՄԷԼԻՐ-ԱՏԻԼ

ԿԱՄ

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ

ՔԱՂԵԱՒ Ի ՊԱՏՄՈՒԹԵՆԷ ԽԱՉԱԿԱՐԱՏ

ՏԻԿԻՆ ՔՕՔՕԷՆԻ

Ուշակրաց արշաւանքը Արեւելեան պատերազմաց մէջ ամենէն երկարատեւն ու հոշակաւորն հանդիսացած է : Վասնորոյ Հայոց հետաքրքրութեան արժանի Նիւթ մը կը համարվի անոր վերաբերեալ նշկարագրութիւնն ալ զոր վիպասանօրէն կը ներկայացնէ մեզ երեւելի Տիկին Քօթթէն :

Այս ընտիր (երկհատոր, այսինքն 800 էջ բազկացեալ) գործոյն տալգրական ծախքը փոքր ինչ թեթեւեղեղու նպատակաւ բաժանորդագրութիւն մը բացինք, մէկ մէձիտ գին նշանակելով ամբողջ գործոյն համար, փոխանակ մէկ ու կէս մէձիտի որ անդեղջ գին արտի ըլլայ յետոյ :

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՏԵՂԻԲԵՆ

ԳԱՅԱՖԵԱՆ ԳՐԱՏՈՒՆ

Ճ. ԱՐԱՄԵԱՆ

Ձագմագնրաւ, քիւ 46 Յոկոբեան խան, քիւ 10, 11, 12, 13

ՏԵՐ ԵՒ ՏԵՐՈՒԷՆ Խ. Հ. ՍԻՄՈՆ ԻԹԻԻԶԵԱՆ

ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ

Կ. ՊՕԼԻՍ

Ձագմագնրաւ փող Ակոբեան խան 10, 11, 12